

**Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка**

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра дошкільної і початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор НН ІПП

С.М. Кондратюк
28 серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ**

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**
спеціальність **013 Початкова освіта**
освітня програма **Початкова освіта**
Мова навчання **українська**

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП
28 серпня 2025 р.
Голова
Ю. А. Бондаренко
доктор пед. наук, професор

Розробник:

Колишкіна Алла Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної і початкової освіти

Протокол № 01 від 28 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Павлущенко Н. М., канд. пед. наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Магістр	Нормативна	
		Рік підготовки:	
		II-й	II-й
Семестр			
3-й		3-й	
Лекції			
12 год.		2 год.	
Практичні, семінарські			
16 год.		4 год.	
Лабораторні			
– год.		– год.	
Самостійна робота			
60 год.		110 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Загальна кількість годин – 90		Вид контролю: залік	Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальний курс «Педагогічна деонтологія» віднесений до нормативної частини навчального плану циклу професійно-орієнтованої підготовки здобувачів освіти спеціальності 013 Початкова освіта освітнього ступеня «Магістр».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес та особливості вияву моралі у свідомості, поведінці, професійній діяльності педагога і його відносинах з учнями, батьками та колегами.

1.1. Мета курсу «Педагогічна деонтологія» – формування у майбутніх вчителів початкових класів моральних цінностей професійної діяльності через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

2.1. Завдання курсу «Педагогічна деонтологія»:

– *теоретичні*: ознайомити з концептуальними і теоретичними положеннями соціальної та психологічної значущості дотримання педагогом норм професійної етики; ознайомлення майбутнього вчителя з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки, сприяння їх засвоєнню; формування моральних цінностей вчителя та відповідних його якостей; розвиток етичної культури на рефлексивній основі, спонукання здобувачів освіти до самоаналізу своїх вчинків;

– *практичні*: формування практичних умінь та навичок у визначенні типових помилок поведінки вчителя, пов'язаних із порушенням норм професійної моралі; розкриття особливостей етичної поведінки вчителя при розв'язанні складних педагогічних ситуацій; озброєння технологією розробки алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії на етичній основі.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Початкова освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти» у здобувачів освіти необхідно сформувати інтегральну, загальні і спеціальні (фахові) компетентності, а саме:

ІК. Здатність розв'язувати дослідницькі та / або інноваційні задачі у сфері початкової освіти.

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 3. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 5. Здатність доцільно планувати та організовувати процес навчально-пізнавальної діяльності учнів початкових класів.

ЗК 6. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина.

СК 1. Здатність реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти в професійній діяльності, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

СК 2. Здатність використовувати різні стратегії комунікації державною та іноземною мовами в професійній та науковій діяльності у сфері початкової освіти.

СК 3. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та цифрові сервіси в організації освітнього та наукового процесів у сфері початкової освіти.

СК 5. Здатність до педагогічного партнерства в професійній та науковій діяльності, саморозвитку та навчання впродовж життя.

СК 6. Здатність управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, що потребує нових стратегічних підходів, з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

СК 9. Здатність усвідомлювати соціальну значущість майбутньої професії; дотримуватися принципів толерантності, академічної доброчесності, формування навичок time-менеджменту та інших soft skills.

СК 10. Здатність цілеспрямовано орієнтувати дітей молодшого шкільного віку на відчуття духовного зв'язку з країною, усвідомлення історії нашої держави, її національних звичаїв і традицій; здатність використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання в умовах реалізації Концепції Нової української школи.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивченню навчального курсу передують оволодіння студентами знань з галузей педагогіки, психології та сформовані загальні компетенції: базові знання суспільствознавчих та гуманітарних наук; письмова та усна комунікація рідною мовою; навички роботи з комп'ютером; загальнокультурні компетенції.

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати навчання	
ПРН 1	Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності, уміння / навички розв'язання проблем початкової освіти, необхідні для проведення досліджень та / або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
ПРН 2	Вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері початкової освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.
ПРН 4	Організовувати та управляти освітнім процесом у сфері початкової освіти, налагоджувати співпрацю з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців у стандартних, нестандартних та невизначених умовах.
ПРН 5	Здійснювати супервізію, інтервізію, надавати педагогічну, психологічну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу.
ПРН 7	Організовувати освітній процес як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку; використовувати в освітньому процесі теоретичні засади та сучасні технології навчання освітніх галузей, визначених Концепцією Нової української школи.
ПРН 8	Формувати в дітей молодшого шкільного віку сталі уявлення про національно-патріотичну свідомість, національно-культурну ідентичність, морально-етичні норми і правила поведінки; реалізовувати завдання, принципи та шляхи національно-патріотичного виховання.
ПРН 9	Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти
90–100	Магістрант: – виявляє всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу з педагогічної деонтології; – опрацьовує основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; – проявляє творчі здібності в розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу з педагогічної деонтології; – на високому рівні володіє традиційними та новими методичними підходами до розв’язання складних педагогічних ситуацій та володіє технологією розробки алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії на етичній основі; – засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
82–89	Магістрант: – виявляє систематичні та глибокі знання навчального матеріалу з педагогічної деонтології вище середнього рівня; – демонструє уміння виконувати завдання, передбачені програмою; – опрацьовує літературу, рекомендовану програмою; – володіє традиційними та новими методичними підходами до розв’язання складних педагогічних ситуацій та володіє технологією розробки алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії на етичній основі; – засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності.
74–81	Магістрант загалом: – має добрі знання навчального матеріалу з педагогічної деонтології; – при виконанні передбачених програмою завдань припускає низку помітних помилок; – опрацьовує основну літературу до теми; – демонструє систематичний характер знань з педагогічної деонтології; – здатний до самостійного рішення подальшої профдіяльності.
64–73	Магістрант: – має знання навчального матеріалу з педагогічної деонтології в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; – справляється з виконанням завдань, передбачених програмою; – ознайомлюється з основною літературою, рекомендованою програмою; – припускає значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання з педагогічної деонтології та при виконанні завдань тощо, принципів, які може усунути самостійно.

60–63	Магістрант: – виявляє знання основного навчального матеріалу з педагогічної деонтології в мінімальному обсязі, але необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; – в основному виконує завдання, передбачені програмою; – ознайомлюється з основною літературою, рекомендованою програмою; – припускає помилки у відповідях на запитання при співбесідах, тестуванні та при виконанні завдань тощо, які може усунути лише під керівництвом та допомогою викладача.
35–59	Магістрант: – має значні прогалини в знаннях з педагогічної деонтології; – допускає принципові помилки при виконанні передбачених програмою завдань.
0–34	Магістрант: – не має знань зі значної частини навчального матеріалу з педагогічної деонтології; – допускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань; – не спроможний самостійно засвоїти програмовий зміст.

Розподіл балів

Поточний контроль						Разом	Контрольна робота	Сума
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				
Т. 1.1.	Т. 1.2.	Т. 1.3.	Т. 1.4.	Т.2.1.	Т.2.2.			
Поточний контроль						60	25	100
10	10	10	10	10	10			
Контроль самостійної роботи						15		
3	2	3	3	2	2			

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90–100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол № 10 від 27 квітня 2020 р.), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 р. при оцінюванні результатів навчання з дисципліни «Педагогічна деонтологія» можливе перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо), що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

5. Засоби діагностики результатів навчання

1. Усна відповідь.
2. Виконання практичного завдання.
3. Виконання самостійної роботи.
4. Письмове тестування.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Тема 1.1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя. Характеристика і генезис розвитку поняття «педагогічна деонтологія». Цілі та завдання педагогічної деонтології як науки про професійну поведінку вчителя. Об'єкт і предмет педагогічної деонтології (дослідження сукупності формалізованих і неформалізованих норм професійної поведінки та діяльності вчителя).

Вимоги до професійної поведінки сучасного вчителя та їх еволюція в процесі історичного розвитку суспільства й школи. Особливості нормативно-рольових функцій педагогічної професії. Специфіка педагогічної діяльності (з урахуванням предметної спеціалізації). Проблеми морального розвитку особистості у працях Л. Колберга та Е. Фрома.

Тема 1.2. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя. Педагогічна етика як галузь професійної етики. Зміст та функції педагогічної етики як системи моральних вимог до особистості вчителя. Взаємозв'язок педагогічної етики з поняттями «мораль», «духовність», «педагогічна культура». Феномен педагогічної етики. Філософські основи педагогічної етики. «Золоте» правило моралі. Педагогічний потенціал релігійних цінностей і заповідей. Генезис розвитку етико-педагогічних ідей у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Етичні погляди педагогів-гуманістів: Я. Корчака, К. Ушинського, В. Сухомлинського, С. Русової та ін. Основні категорії педагогічної етики: любов до дітей, повага до їх гідності, педагогічна справедливість, педагогічний обов'язок, професійна честь і совість, педагогічний авторитет тощо. Характеристика принципів педагогічної етики.

Поняття «педагогічний такт» і його значення в діяльності вчителя. Педагогічна толерантність.

Тема 1.3. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя. Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки й діяльності. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамоквих норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки. Конкретно-історичний характер розвитку норм професійної поведінки вчителя.

Зміст основних нормативних вимог до вчителя та їх характеристика: любов до дітей, повага до людської гідності, відповідальність, чесність, толерантність тощо.

Аналіз чинних кодексів професійної етики вчителя в Україні та за її межами: позитивні й негативні аспекти.

В. Сухомлинський про 10 педагогічних табу. Їх характеристика.

Тема 1.4. Сутність деонтологічної готовності педагога. Формування готовності педагога до виконання професійної діяльності. Деонтологічна готовність вчителя – одна з основних умов ефективності освітнього процесу. Формування деонтологічної свідомості.

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Тема 2.1. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики. Прийоми індивідуальної педагогічної дії (творення і гальмування) та їх характеристика. Дотримання вчителем принципів педагогічної етики – важлива передумова використання прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії. Алгоритм відбору прийомів індивідуальної педагогічної взаємодії як основа етичного впливу вчителя на учня.

Вибір тактики поведінки в ситуаціях морального вибору відповідно до основних принципів педагогічної етики. Використання педагогічних засобів при розв'язанні різноманітних ситуацій шкільного життя: порушення дисципліни на уроці, перерви; ворогуючі стосунки між однолітками; байдуже ставлення до справ колективу тощо.

Емоційно-вольове регулювання вчителем свого психічного стану та дій. Діагностичні методики щодо оцінки ефективності педагогічної взаємодії вчителя.

Тема 2.2. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя. Пріоритетні стратегії етичного самовдосконалення. Рефлексивний аналіз учителем своєї діяльності як спосіб самодіагностики. Роль емоцій і почуттів у діяльності вчителя та їх коригування. Умови оволодіння педагогічним тактом. Використання тестових методик з метою виявлення рівнів моральної культури педагогів. Шляхи й форми професійно-етичного самовдосконалення вчителя.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практичні	Лабор.	Конс	Самост. р		Лекції	Практичні	Лабор.	Конс	Самост. р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
РОЗДІЛ 1. ПЕДАГОГІЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ ЯК НАУКА ПРО НОРМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ												
Тема 1.1. Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	14	2	2	–		10	14	–	–	–	–	14
Тема 1.2. Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	14	2	2	–	–	10	15	–	1	–	–	14
Тема 1.3. Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	15	2	2	–	1	10	16	1	–	–	1	14
Тема 1.4. Сутність деонтологічної готовності педагога	16	2	4			10	14					14
Разом за розділом 1	59	8	10	–	1	40	59	1	1	–	1	56
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ												
Тема 2.1. Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики	16	2	4	–	–	10	16	1	–		1	14
Тема 2.2. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	15	2	2	–	1	10	15	–	1	–	–	14
Разом за розділом 2	31	4	6	–	1	20	31	1	1	–	1	28
Усього годин	90	12	16	–	2	60	90	2	2	–	2	84

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Педагогічна деонтологія як наука про професійну поведінку вчителя	2	–
2.	Педагогічна етика як сукупність моральних норм професійної діяльності вчителя	2	–
3.	Характеристика професійних моральних норм діяльності вчителя	2	1
4.	Сутність деонтологічної готовності педагога	4	–
5.	Технологія індивідуального педагогічного впливу вчителя на учнів згідно з нормами педагогічної етики	4	1
6.	Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього вчителя	2	–
	РАЗОМ	16	2

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Васильєва М. П. Теорія педагогічної деонтології. Харків : Нове слово, 2015. 216 с.
2. Васянович Г. П. Педагогічна етика : навч.-метод. посіб. для викл. і студ. вищ. навч. закл. Львів. : Норма, 2005. 343 с.
3. Вайнола Р. Х. Деонтологічна культура : навч.-метод. посіб. для студ. мед. та пед. вищ. навч. закл. Вінниця : ДКФ, 2010. 60 с.
4. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика. Київ : Преса України, 2003. 320 с.

Додаткові інформаційні ресурси:

1. Васильєва М. П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2010. № 26–27. С. 36–41. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pipo_2010_26-27_8.pdf
2. Васянович Г. П. Сучасні аспекти педагогічної етики вчителя URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2005_8_1/doc_pdf/vasyanovich.pdf
3. Васянович Г. П. Методологічна культура вчителя в наукових пошуках Василя Сухомлинського. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 10. С. 92–94. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2011_10_23.pdf.
4. Васянович Г. Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу «людина – людина». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 2. С. 7–29. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Pippo_2014_2_3.pdf
5. Педагогічна етика та професійна свідомість URL : <http://osvita.ua/school/upbring/1074>
6. Сутність і зміст педагогічної етики [URL: http://coolreferat.com/Сутність_і_зміст_педагогічної_етики
7. Чумак Л. В. Педагогічна деонтологія експліцитного періоду. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(9). С. 78–85. URL: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22\(9\)_13.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vlup_2012_22(9)_13.pdf)

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Ілюстративний навчальний матеріал.
2. Навчально-методичні посібники.
3. Плани семінарських і практичних занять, які містять методичні рекомендації щодо підготовки до занять за даною навчальною дисципліною.